

Exercitatio medico-chirurgica de setaceis / [Georg Wolfgang Wedel].

Contributors

Wedel, Georg Wolfgang, 1645-1721.

Publication/Creation

[Jena] : S. Krebs, 1673.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ek288374>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

AUSPICIO DEI OPTIMI MAXIMI,

Ex decreto illustris & Gratosissimæ Facultatis Medicæ in florentissimâ Academiâ Salanâ,

EXERCITATIONEM
MEDICO-CHIRURGICAM

De

SETACEIS,

PRO LOCO

In prælaudatâ Facultate, majorum
more, impetrando,

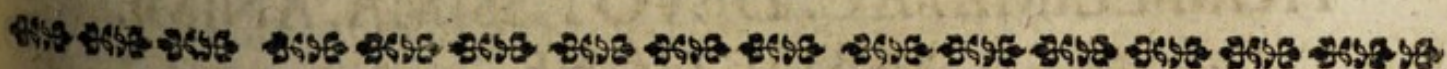
Publico eruditorum Examini submittit

GEORGIUS WOLFFGAN-
GUS WEDELIUS, Medicinæ Do-
ctor, & Professor Publicus Ordinarius,

ad diem Martii,

ANNO M. DC. LXXIII.

In Acroaterio Medico,
horis consuetis.

FINÆ,

Literis SAMUELIS KREBSII.

SERENISSIMO. CELSISSIMOQUE.

PRINCIPI. AC. DOMINO.

DOMINO.

ERNESTO.

**DUCI. SAXONIÆ. JULIACI. CLI-
VIÆ. ET. MONTIUM.**

**LANDGRAVIO. THURINGIÆ. MARCHI-
ONI. MISNIÆ.**

**PRINCIPALI. DIGNITATE. COMITI. HENNEBERGIÆ.
COMITI. IN. MARCA. ET. RAVENSBURGI.
DOMINO. IN. RAVENSTEIN. &c. &c.**

DOMINO. SUO. CLEMENTISSIMO.

Ut. Et.

INCLUTÆ. URBI. GOTHANÆ.

PERILLUSTRI. REGIMINI.

NOBILISSIMO. SENATUI.

RELIQUISQUE. AULÆ. ET. URBIS.

COLLEGIIS. SPECTATISSIMIS.

HAS. LABORUM. ACADEMICORUM. PRIMITIAS.

**IN. MEMORIAM. COLLATORUM. BENEFICIORUM. PRINCI-
PALIUM. ET. INNUMERABILIUM.**

HUMILLIMA. AC. DEVOTISSIMA. ANIMI.

SUBJECTIONE.

HUMILITER. ET. PER OFFICIOSE.

CONSECRAT.

DICAT.

GEORG. WOLFFG. WEDELIUS.

MED. DOCT. ET. PROFESS. PUBL.

CAPUT I.

Prooemium & Definitionem nominalem præmittit.

E Leganter *Cous*, quæcunq; non sanant medicamenta, *inquit*, ea ferrum sanat; quæ ferrum, non sanat, ea ignis sanat; quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet. *8. aph. 6.*

In medicinâ *πολυμηχανία* est necessaria, quæ levia sunt, molliori tractanda brachio, quæ gravia, nec cedere volunt primâ instantiâ, asperius tractanda. Irrumpente belli tempore hoste varius requiritur apparatus, seu cominus, seu eminus pugnandum sit. Non persuasionibus exceptionibusve blandis, non ense res omnis decidi potest, machinis, tormentis & catapultis opus est, quarum vi vis repellenda & arcenda. Sic in medicinâ non semper ex culinâ solùm, & diætâ curari possunt morbi, sed medicamenta requiruntur, quæ alterant, & ad statum naturalem peccantes humores & partes reducunt; nec medicamenti semper res absolvitur, sed durus nodus durum requirit cuneum. Non ubique commendatâ jucunditate res absolvitur, nec citâ ope æque succurri potest indigentibus, sed, modò tutò id fiat, cogitur interdum medicus esse gratiosè crudelis, prout id urgens affectus indicaverit. Quæcunque enim eò perniciofa sunt, ut contra remedium invaluerint, plerumque contrariis curantur, hoc erit non molli viâ mederi, sed urere & secare, ut illa *Seneca* nostra faciamus. Est, ubi natura ipsa, cujus minister est medicus, sceptrum dedat, opem sibi ferre nescia, à solo medico expectans auxilium, quod in luxationibus fracturisque patet.

Excipiunt se hæc invicem gradibus, medicamenta, seu pharmacia, ferrum & denique ignis, seu chirurgia & pyrotechnia chirurgica, quæ efficacis medicinæ titulum abunde tuetur, li-

cet non semper ad palatum sit ægri. Exemplo sit setaceum, medicamen seu præsidium è chirurgico fonte petatum generosum & heroicum. Non satis erat in brutis id sæpe utiliter applicasse veterinarios. Receptum est in scholam medicam, & licet delicatis adversari videatur, nihilo minus ubi in usum trahendum est, strenuè se gerit. Dignum idcirco id judicavimus, quod, pro Loco in Facultate Medicâ adsignato, in proscenium ducamus, & faxit Deus feliciter, publicè ventilemus.

Nomen habet SETACEUM, veteribus & recentioribus celebratum remedium, à setis. Setæ enim è caudâ equinâ petitæ & inter se certâ crassitie artificiosè complicatæ, antiquitus constituebant funiculum, per cutem corporis hujus vel illius partis traduci solitum, id quod hodiernum apud veterinarios, non mutatâ materiâ, obtinet, qui equis præsertim aliisque brutis non rarò setaceas applicant chordas. Mansit nihilominus in scholis Chirurgicis usitatum nomen, licet in corpore humano consultius visum fuerit, ut setæ omitterentur, & in earum locum cesserit sericum, uti inferius pluribus docebimus.

HOMONYMIAM ut latius explicemus, opus non est, quippe cum in medico versemur foro, facilè colligere licet, nos neque setarium vel setacium instrumentum, quod v.g. in cribris Pharmacopæorum minoribus locum habet, nec excutias, aliaque ex setis parata hîc intelligere, sed primò, *speciali significatione* vocabulo accepto, ita dicimus funiculum artificialem ex serico paratum, quod, uti jam diximus, in setarum locum usu trito & communi receptum est. Deinde *generalius* pro totâ operatione sumitur, adeoque & ad ipsa instrumenta ad eam necessaria refertur, sic, ut funiculi per cutem traductionem & consequenter ulcus ipsum arte excitatum, quod apertum servat, includat.

Accipitur setaceum collectivè seu generalius sumptum vel *Latè* vel *strictè*. *Latè* sumptum denotat traductionem setæ seu funiculi pro excitando ulcusculo in totâ extimâ corporis veste, seu cute, quocunque id fiat loco, *strictè* acceptum restringitur potissimum ad cervicem, ubi applicatum κατ' ἐξοχὴν & propriè dicitur setaceum.

Varia apud autores occurrunt setacei SYNONYMA. Usitatio-
tiora

tiora sunt simplicia: Seto, vel Seton, Setabulum, Setamen, illaqueatio; periphrastica: fonticulus duplex, cauterium in cervice duplicatum, colli paracentesis, & quæ alia id generis nomina sunt plura.

CAPUT II.

Definitionem realem exhibet.

PRæmissis his, quæ ad nominis originem & explicationem faciunt, ad realem definitionem progredimur.

Setaceum duplici potest considerari modo, vel ut in fieri, vel ut in facto. Illo modo ad vulnera, arte inflicta, seu diæresin absolutè spectatam refertur, altero ad ulcera. Patet eo ipso, quod ad tertiam chirurgiæ operationum speciem, διαίρεσιν dictam, quæ sectionem & unctionem complectitur, referendum veniat.

Si ergò finem ultimum spectamus, seu cuius gratiâ in usum trahimus setaceum, qui est, ut per ulcusculum materia vitiosa & morbifica seu pro derivatione, seu pro revulsione, seu aliis intentionis gratiâ inveniatur exitum, sensimque educatur, hinc definitio talis fieri potest:

SETACEUM est ulcusculum duplex in nuchâ per trajectionem cutis duplicata, acu anticipiti, manu chirurgi factum, & funiculi sericini ope conservatum, pro evacuandâ materiâ morbificâ serosâ.

Definiendum id esse per ulcus confirmant chirurgorum primicerii, *Gavassetus, libro de nat. cauterio inscripto c. 14. Thom. Fienus l. 1. de cauter. c. 19. Marc. Aurel. Severinus & alii.*

GENUS seu ratio formalis consistit in λύσις τῆς συνεχείας solutione continuitatis, in specie, cum excretionem materiæ purulentæ, seu uno verbo, ulcere. Hoc quia latissimè patet, & generale est vocabulum, plurimis aliis conveniens, εἰδικῶς quodam limitatum est, per modum scilicet, non solum, quod per artificiosam chirurgi operam fiat; sed, quæ differentia quasi specifica est, quod esse suum debeat funiculo, ex serico confecto, & utrinque per cutem trajecto, quo ipso à fonticulis, cauteriis, & vesicatoriis distinguitur. Licet enim genere conveniat cum iisdem modò re-

consistis, & intentione; differunt tamen modo tùm operandi, tùm conservandi & deligandi, quæ cum per se manifesta sint, reliquas cum iisdem similitudines vel disparitates studio prætermittimus.

Definivimus verò setaceum non latiori sed strictiori significatione sumptum, quippe quod in foro chirurgico magis tritum & frequentatum est. Neque tamen differunt multum alio in loco excitata setacea, nisi subiecto, unde si notum est, quid sit setaceum in nuchâ appositum, facilè cuivis liquet, quidnam sit in aliis partibus.

Ulcus hoc minutum est, tantum nempe, quantum à setâ seu funiculo extensum, nec excrescit, nec minuitur, sed in eodem statu utrinque conservatur, unde non simplex sed duplex est, cum cutem subeat funiculus ab unâ parte, ab alterâ verò exeat, & ab eâdem tectus utrumque unâ operâ apertum fervet.

Subcutaceum, longum & angustum ulcus sub cute factum appellant alii. Id verò arte factum & manu chirurgi diximus, quo ipso innuimus, à nobis non intelligi ulcus ab erosione factum, nec in partibus **CARNOSIS**, quo modo ad tertium morborum genus pertinet, & præternaturale quid est. Non intentat hoc partis interitum, sed vel ipsam, vel alias à morbolâ materiâ liberat.

CAPUT III.

Setacei subiectum ventilat.

SUBJECTUM DENOMINATIONIS, vel locus applicandi Setacei, est nucha seu cervix, ejusdemq; postica regio.

Nucha quid propriè significet, memoratu dignum est. Veterum plerique per illam intelligunt spinalem medullam, per spondylos seu vertebrae dorsi transeuntem, ut *Guido de Cauliaco Tract. 1. doctr. 2. cap. 3. Job. Mich. Savonarola Tr. 6. c. 2. rubr. 1. p. 73.* Vid. & *Sylvat. in Pandect.* Receptiori significatu denotat Cervicem, *Germanis* den *Nacken*/ quâ cum voce ferè nuchæ nomen convenit. Vid. plura apud *Martin. in Lexic. Philolog.*

Cervix variis constat partibus, cutaceis, carnosis, osseis. Ossea non esse subiectum setacei, per se liquet. De carnosis disceptant autores. Musculos setacei subiectum esse affirmat *Dure-*

tus. enarrat. in l. 1. Holler. cap. 19. sed eo nomine rectè arguitur à M. A. Severino pyrotechnia chirurgica l. 2. part. 1. c. 14. p. 238.

Nos SUBJECTUM PRINCIPALE statuimus CUTEM cum panniculo carnosò.

Sed cum setaceum certâ sit circumscriptum peripheriâ, neque plus spatii occupet, quàm funiculi quantitas exigit, specia-
lior locus ab autoribus determinatur varius.

Alii enim fossam nominant, circâ commissuram capitis cum spinâ, seu locum inter primam & secundam vertebam. *Alii* inter secundam & tertiam, *alii* denique inter tertiam & quartam, sedem setaceorum collocant.

Nos, cum plerique in hoc consentiant chirurgi, assentimur, posse dictis locis hisce omnibus applicari setaceum, eâ tamen cautelâ, ut an primo, an secundo, an tertio recensitorum loco melius id fieri possit, artifex chirurgus ex cute ægri, cui id applicare est animus, dijudicet. Variat enim hæc crassitie pro diversitate hominum, modò macriorum, modò obesiorum. Ille locus tunc eligendus, quò cutis à subjectis partibus carnosis elevari attractione moderatâ possit, aliàs quippe incassum laborabit, & brevi funiculus excidet.

Extra hos verò limites non solet adhiberi setaceum.

Variant etiam Autores in modo cutem incidendi. Communis & usitator modus est, ut per transversum vulnus fiat, &, facto hoc, setaceum traducatur.

Alii verò cutem cervicis in longum potius vulnerandam quàm transversum judicant, ut *Paraus l. 9. cap. 24. Duretus in annotat. Enarrat. Holler. l. c. Thom. Fienus l. 3. de cauter. cap. 14.* idque ob ductum fibrarum, ut cum rectâ ibi ferantur, evacuatio hinc promptior succedat.

Medium inter hos modum invenit & excogitavit *Matth. Glandorpheus Gazophylac. polyplus. c. 20. p. 137.* obliquum nempe, ut v. g. à dextrâ parte inferiori infixâ acus, sinistrâ superiori funiculum educat, adeoque unum foramen in dextro latere sit declivius, in sinistro verò elatius, quem modum præ reliquis magis commendat.

Verùm, quod ad primum attinet, qui per longum & rectum
infigit

infigit setaceum, multa is secum trahit incommoda, non solum quod hoc modo cutis aptè attolli, & sub eâ *ævo* acus ferri nequit; sed &, licet acu incurvâ incisio fiat, molestissima tamen deligatio dolorum continuos faces accendit, cum funiculi pars altera ad dextram superiori parte, altera ad sinistram inferiori sit collo circumducenda, non sine tensione cutis, & periculo citæ ruptionis. Adde, quod hoc pacto superius ulcus sit supervacaneum, cum ad inferius ferantur motu omnium gravium humores, cum tamen eo fine potissimum præ fonticulo eligatur setaceum, ut duplici scaturigine effluant & educantur. Vid. *Aquapendens part. 1. c. 5.*

Alter modus per obliquum *Glandorpius* melior quidem est, suas tamen in deligatione non minus patitur difficultates. Quare communem modum, familiarem chirurgis plurimis, præ reliquis amplectimur & approbamus, qui & facilem operationem, & deligationem commodissimam conjunctam habet.

SUBJECTUM ADÆQUATUM sunt variæ partes corporis cutaceæ, quæ scilicet apprehendi forcipe vel manu possunt & extendi.

Ita *auricula lobum* transfixit utiliter *Sculetus, armamentar. Chirurg. Tab. 34. p. 41.* colli partem anteriorem *sub mento* pro curandâ guttâ rosaceâ & aliis faciei vitiis, *Guido Cauliac. Tr. 7. doctr. 1. c. 3. fol. 119.* idem *l. c.* varia alia nominat loca, circa pectus, pro asthma; in regione ventriculi, hepatis &c.

In melancholiâ hypochondriacâ setonem supra splenis jecorisve regionem applicandum commendat *Ludov. Mercat. L. 1. de morb. intern. c. 17 & l. 2. de morb. mulier. c. 4.* Consentit *Matth. Martin. Tr. de aff. hypoch.* qui in hypochondriaco affectu idem in regione splenis commendat.

In scroto pro hydrope curandâ, & herniâ aquosâ applicat *Guido l. c.* (ubi tamen usitator est acus cannulata recentiorum, autoritate ipsius *Galen. l. 11. M. M. c. 13*) pro lue venereâ curandâ & peste præservandâ *Paul. Zacchias de aff. hypoch. l. 1. cap. 19 pag. 181.* sub alis & inguine, *Severinus Pyrotechn. chirurg. l. 2 part. 1. c. 46.* in surâ *Spigelium* ischiadico applicuisse setaceum testatur *Glandorpius l. c.* qui & plures autores allegat, apud ipsum videndos.

Usitator locus est nucha, minus usitati reliqui.

CAPUT

CAPUT IV.

Indicantia & permittentia setaceum recenset.

 Auteria, Trepanum, Setaceum rarius apud nostrates Germanos admitti solent, ita ut vel nomen indicasse sæpe moveat horrorem. Optandum tamen esset, ut frequentius solito in usum vocarentur tum reliqua, tum in primis setaceum.

Evacuationes tam pharmaceuticæ quàm chirurgicæ aliæ sunt communes, & generales, aliæ privatæ & propriæ. Illæ has ordine præcedunt; hæ sequuntur. Si ergò per illas, v. g. per venæsectionem, per *ἀνω* vel *ὑποκλάσιν*, aliæque id generis nondum sufficientes laboranti membro latæ sunt suppetiæ, ut fluxioni finis imponatur, adeoque particulari adhuc opus sit revulsione, aversione, interceptione, vel derivatione, locum habent inter alia setacea.

Ubi ergò indicatio est derivandi, revellendi, attrahendi, intercipiendi & evacuandi, conveniunt, ceu indicata generosa, vesicatorium, cauterium, aut fonticulus, & setaceum. Singula hæc eidem debentur indicationi, sed ratione diversâ. Vesicatorium breviori absolvitur temporis spatio, & medicamentum est divinum in quamplurimis morbis capitis, quatenus plura alia membra, aurem, oculos &c. sub se continet.

Fonticulus illic loci positus usu suo non caret, sed effectum tardiozem fortitur, præter alia quædam incommoda. Hòc verò non minorem sed majorem longè vim habet setaceum, teste præter experientiam *Sennerto l. 1. med. pract. part. 1. cap. 5. p. 45.* primum, cum per foramina duo plus evacuetur, quàm per unum, unde cum duplex quasi sit fonticulus setaceum, geminum quoque præstat fructum, majorem quippe, quàm qui ex duobus fontanellis redundare posset; Deinde, quòd neque ita commodè pila eò loci in fonticulo gestari possit. Adde, quod iteratâ dextrorsum & sinistrorsum funiculi ductione, alliciantur humo-

res, quod in fonticulo fieri nequit. Et licet fatendum sit, paulò majore cum molestiâ conjunctam esse setacei quàm fonticuli applicationem; utilitas tamen major hanc molestiam abundè compensat, fitque averfio & major & præsentior.

Averfio hæc ad contraria fit secundum omnes dimensiones. Secundum longitudinem quidem supra infraque; secundum latitudinem verò huc illuc, hoc est, ad dextram & sinistram; secundum profunditatem verò ad anteriora & posteriora, ut elegantissimum locum *Galen* 5. *aphorism. comment. 68.* nostrum faciamus. Ultimus modus locum habet in setaceo, fit enim averfio ad posteriora.

Ut luce evidentiori coruschet setaceorum indicatio & doctrina, eleganter ex medicinâ speciali commentatoriâ huc referri potest motus causæ morbificæ localis, & fluxionis ratio. Sive enim materia morbifica, præsertim serosa, (hæc enim præ reliquis indicat setaceum) collecta sit in capite, oculis, naribus, aliisque partibus vicinis, per *συναρροισμὸν*, *congestionem*, propter partis essentialem debilitatem; sive à toto corpore per *ῥαλισμὸν*, *fluxionem*, eò promota, medicus, naturæ auxiliares laturus copias, modò retrahere hunc hostem & revellere, modò intercipere ipsius impetum, modò aliò derivare belli flammam satagit, & intendit.

Maximè verò locum hîc invenit fluxio. Cumque triplex potissimum cujuslibet ex confluentiâ morbi sit causa, *multitudo humoris* ad fluendum apti nati, *fortitudo membri* à se repellentis, & *recipientis infirmitas*. Vid. *Macrob. lib. 7. Saturnal. c. 4. p. 517.* prudenti consilio à nobiliori parte, fluxionem ejusmodi recipientem, ob debilitatem morbosam vel naturalem, avocant setacea ad aliam, quam arte debilitant, ut recipiendo humori fiat idonea, & contra ea pars prius affecta, ab obsidente liberata humorum copiâ, novum robur acquirat.

Locum ergò hîc habet *ὤσις pulsio*, quâ superflua tum quantitate, tum qualitate, à robore partis in imbecilliores aliam ablegantur. In parte verò recipiente accedit *ἑλξις attractio*, à calore & dolore promota. Accedit, quod modi illi quatuor *Galenici* aptitudinis in parte debili recipiendi fluxionem in setaceo quoque applicari possunt. Adest enim 1. *imbecillitas naturalis*,
quia

quia ut in genere cutis *ὁλόως ἐνδέχεται* τὰ τὰ σώματα ὅλα
ποικιλωμένα, bonâ mitione suscipit corporis totius excrementa; ita &
in specie, ea quæ in collo est, capitis. Conciliatur dein parti huic
imbecillitas acquisita per manum & artem. 2. non *raritas* solùm
adeſt, ſed *apertio* ipſa, ut quaſi è fonte ſolenni viâ exire poſſint at-
tracta excrementa. 3. *dolor & calor* ad attrahendum magis diſpo-
nunt, ut & ipſa tractio funiculi quotidiana. Ipſum denique
membrum, cervix, 4. eſt *ἀκίνητον*, magis quieti, quàm motui deditum.
Pluribus hæc diduci poſſent, ſi commodus hîc eſſet locus. Vi-
deri poteſt inſtar omnium *Methodus med. comment. ſpec. Magnif.*
Dn. D. Roſſincii l. 2. ſ. 3. c. 27. & 28.

Nos ex dictis ſolùm repetimus, indicari ſetaceum à farra-
gine humorum ſeroſorum caput aliasque vicinas partes infeſtan-
tium, nec medicamentis, aliisque univerſalibus vel topicis præ-
ſidiis mobilium. Cumque non tam illa revulſio commendetur
ex principiis *Galenicis*, quæ ſemel & confertim, quàm quæ ſæpiùs
& parciùs evacuat, egregiè id præſtat ſetaceum. Quin & illas
conditiones revulſionis explet, ut fiat *procul ab affecto loco* motûs
fluentis humoris, & *in contrariam partem*, propoſitæ à *Galeno l. 4.*
meth. med. c. 6. l. 5. meth. med. c. 3. & l. 13. c. 11.

Fiat verò id in tempore, quod rerum omnium eſt primum,
antequam morbus habituatus curationem renuat, & viribus
conſtantibus.

Competit Setaceum omnibus *ÆΤΑΤΙΒ*US. Novimus Se-
reniſſimo infanti duorum annorum utiliter applicatum ſeta-
ceum. Nos ipſi in puellâ quinque annorum, ophthalmiâ diu-
turnâ, cum oculi diminutione & pupillæ maculis laborante,
ſummo cum fructu id applicavimus.

Indicat ſæpe natura ſetaceum in puſtulis eminentioribus
digitorum, pure aquoſo refertis, ubi filum ſericeum vulgò non
inutiliter trajicitur. Sic & in hydropicis intumeſcente umbilico
apertionem & pro re natâ ſetaceum indicat eadem.

Ratione *HABITÛS CORPORIS*, minus convenit obefis,
magis gracilibus ſetaceum.

C A P U T V.

Instrumenta ad fetaceum parandum necessaria delineat.

Variat instrumentorum numerus & qualitas, prout ipsa applicatio seu operatio est vel *majoris*, vel *minoris apparatus*: prout item *cum igne*, vel *sine igne*, solâ sectione, perficitur.

Nos pro *majoris apparatus* operatione tria necessaria requirimus instrumenta: duo ferrea, *forcipem* & *acum*; sericeum unum, *funiculum* seu *chordam*. Pro *minoris apparatus operationis* executione, duo solùm requiruntur, *acus* & *funiculus*, cum forcipis loco digitorum opem substituant hujus modi autores.

FORCEPS, aliis *tenacula*, perforata est utrinque, hâc cutis elevatur & apprehenditur, ita ut per foramina ejus acus commodè trajici possit. Margines hujus aliquantulum requiruntur extantes, obtusi tamen, ut comprehendant solùm cutem fortiter, non lædant.

ACUS alterum est instrumentum, seu cultellus lanceolatus, in posticâ parte perforatus, pro recipiendo filò, anticâ parte acutus & scindens, formâ, ut *nonnulli* eligunt, tricuspidali, anceps. Magnitudo sit paulò minor forcipis foraminibus, ut per ea utraque faciliè possit adigi. Materia est ferrum, seu chalybs optimus.

Olim duo hujus loco in usu erant instrumenta, & duplex eligebatur acus, alia ad pertundendam cutem, alia ad trajiciendum funiculum. Sed consultius est, minusque molestum, unâ, quod ajunt, fideiâ duos dealbare parietes, adeoque unâ acu & scindente & filum recipiente compendiosè absolvere negotium. Unde nec opus est, aliam præ ferro eligere materiam, uti pristino tempore acus ex ære elaborata, (quippe quo inflicta vulnera solent haberi pro tutioribus,) quibusdam in usu erat; ferrum enim magis scindit.

FILUM, seu funiculus, chorda, laqueus, fibula etiam nonnullis audiens, ex serico artificiosè contexto & complicato constat. Crassities ejus proportionem respondet acûs extremitati, ut commodè per eam trajici possit,

Alii

Alii eligunt filum lineum præ sericeo convenientis crassitie, idque cerâ traducunt, sed dolorificum id est nimis, adeoque molestiam patienti creat majorem, & inflammationem facile concitat. Quò mollius enim cutem afficit & tangit funiculus, eò facilius gestatur, & contra; quæ causa quoque est, cur funiculus ex caudæ equinæ, vel alterius animalis pilosioris setis confectus, antiquitus, ut supra innuimus, usitatus, in usum trahi desierit.

Nonnulli ex cottone, vel lanâ communi contorto utuntur funiculo; omnibus tamen his præstat sericeum setaceum.

Quoad COLOREM, *alii* sericum rubrum, *alii* album præferunt. *Nos* usi sumus communiter albido, partim, ut eò melius hæmorrhagiam vel minimam dignoscere possimus; partim, si audiendus est *Glandorpius l. c.* quod chermesinum recipiat inter alia pro tincturâ arsenicum, unde inflammationem non rarò obortam observavit *idem*. Periculum tamen id tantum non esse credimus, quin & rubrum quandoque si placeat, recipi possit.

LONGITUDO hujus funiculi tanta sit, ut commodè circumplicari collo queat, cujus intercapedo cum pro diversitate ætatum, & habitus corporis variet, solemus in adultis ut plurimum ad ulnas duas circiter longum recipere, paulò minorem in infantibus. Nec brevior multò sit, nec longior; ille enim difficilior gestatur & dolorem facile excitat, hic circumgyratione productiore in collo molestus est.

Sunt, qui loco funiculi hujus anulum aureum, vel plumbeum eligunt. Divinitus, inquit *Job. Paul. Pernumia l. 4. de curat. arte p. m. 52.* apud quosdam practicos fili loco, ablatâ acu, annulus aureus æqualiter apertus immittitur: postea ne excidat, ejus extrema adducuntur, & identidem quotidie dimoveantur, ut dolore & attritu materia trahatur, & vacuetur multa, manè & vespere quotidie tergendò. Confer ea, quæ ex *Gattinaria, Paschalio & Columellâ* hanc in rem citat *Severinus l. 2. pyrotechn. part. 1. cap. 14. p. 259.*

In setaceo umbilici vel scroti funiculum ex lanâ potius, quam

quàm denso serico confici debere, ad aquam magis imbibendam & transmittendam, monet *Fienus libr. 3. de cauter. cap. 14.*

Sin cum igne perficitur operatio, quarto opus est instrumento, frameâ scilicet, seu stylo acuto, quem ex ferro chalybeato parari jubet *Gavassetus l. de naturâ cauterior. c. 14.* Hoc candefacto cutis adstricta pertunditur, ut per eam latus viam aperiat subsequenti acui & funiculo. Instrumenta in icone exhibent *Paræus, Hildanus, Glandorpius, Scultetus & alii.*

CAPUT VI. Operationem ipsam proponit.

RE jam benè deliberatâ, & an setaceum applicandum sit, decisâ, dividimus administrationem hanc in antecedentia eam, operationem ipsam, & quæ post illam sunt observanda.

Sint itaque ad manum instrumenta modò recensita, principalia: forceps, acus, & funiculus; minus principalia: forfex, sponsia, lintea tum integra, tum concerpta. Funiculus ut eò melius transeat, & suppurationem juvet, minusque doloris excitet, imbuatur prius *oleo rosaceo*, vel *hypericonis*. Aliis albumen ovi placet cum oleo rosarum conquassatum.

Paratum quoque sit emplastrum & plagulæ, ut ad deligationem nihil amplius restet.

Præparato itaque corpore, *ager* confirmato animo in sellam vel scamnum sedeat, loco, qui lucem necessariam admittat, caput firmum teneat, erectâ cervice & ad posteriora paululum reclinatâ, ne prono positu cutis firmitus adstricta, operationem impediat.

Chirurgus, loco probè prius signato & observato, manu sinistrâ cutem cervicis posteriorem elevet, forcipe apprehendat, & ut sensatio fiat minor, validè eam constringat.

Quidam tempore brumali nivem aliquanto tempore parti applicant, ut dolor minus sentiatur, id quod tamen omitti potest.

Hinc dextrâ manu, inserto prius acui funiculo, superiori
parte

parte præter imbutum oleum, unguento digestivo illito, acum promptè & quâ fieri potest agilitate, per cutem, forcipe perforatâ apprehensam, transadigat, & funiculi acui inserti extremitatem alteram simul traducat.

Vulnere hoc utrinque facto, spongiâ sanguinem effluentem abstergat, unguentum digestivum linteo concepto exceptum ejusdem foraminibus applicet, emplastrum defensivum superimponat, & chordam collo blandè circumducatur.

Intentio est operatione peractâ, primò, dolorem sedare, deinde, ut ulcusculum fiat, ad suppurationem deducere, & demum partes defendere, ne inflammentur.

Solent communiter pro primâ & tertiâ intentione, præsertim si empyreuma ab igne actuali accedat, uti albumine ovi, probè conquassato, quod linteo duplici vel solum, vel cum aquâ rosarum mixtum applicant *Guido, l. c. Hildanus cent. 1. obs. 41. Barbette & alii.*

Nos, uti jam præmisimus, filum ipsum imbuimus unguento digestivo, & oleo quodam traumatico, ipsumque unguentum vulnere utrinque applicamus. Emplastrum verò defensivum apponendum censemus, tum quia deligatio hoc pacto fit melior, tum quia sic unâ & dolori occurratur, & pars roboratur, & defenditur, ipsaque hæmorrhagia certius præcavetur. Sic uno præsidio pluribus satisfacit indicationibus.

Suppuratione post aliquot dies apparente, & per dicta jam digestiva convenientia promotâ, indies funiculus modò à dextrâ ad sinistram, modò vice versâ à sinistrâ ad dextram leniter trahendus, cum ut præcaveatur vulneris coalitus, tum, ut sanies sensim sensimque cum funiculo evacuetur.

Leniter movendus est indies funiculus, uti dictum, unâ solum modò vice, si benè fluxus habeat, sin callosa evadat cutis, bis.

Non verò probamus illorum morem, qui singulis septimanis novum funiculum substituere consulunt. Unus enim idemque funiculus plerumque sufficit.

Setacei lini oleo Oli inunctum magis vellicare, autor est *Riolanus Enchirid. anatom. auctar. p. 354.* Sed potiori ratione ab eo

eò abstinemus. Eò enim ipse funiculus facillimè corroditur & rumpitur, dolor excitatur major, & suppuratio impeditur.

Nec hellebori radicem vulneri inferere, vel juxta *Paraum* unguento digestivo diagrydium, rhabarbarum, agaricum aliaque purgantia miscere vel opus, vel tutum semper est, nam, humoribus attractis, dum crescit dolor, vires nonnunquam collabunt, quod ex propriâ & aliorum observatione annotat *Rhodi* in *analect.* p. 621.

Notandum verò est, quod *Abuali* de cauterisatione præcipit, ne fortitudo cauterisationis ipsius ad nervos perveniat, neque ad chordas, neque ad ligamenta, *l. 1. fen. 4. doctr. 5. c. 29.* id etiam in simplici sectione observandum esse. Nec profundè nimis, nec superficietenus nimis transfixio fiat; illo enim aliàs pacto musculi facilè simul lædentur, vel ligamenta, convulsionibus, aliisque symptomatibus insequentibus; hoc verò cutis facilius rumpitur, nec humoris evacuatio desideratâ quantitate fieri potest.

Quæsi de termino setacei, quamdiu gestandus funiculus, & ulcus apertum servandum sit, respondemus, variare illum secundum affectûs seu primi indicantis rationem, qui si curatus sit, consolidari ulcus, exempto funiculo, potest. Sic, prout è re esse videatur, per sex, septem menses, & annum integrum interdum eò solemus impendere. Interdum sponte excidit funiculus, præsertim in infantibus & pueris, teneriori cute à frequentî attritu ruptâ,

In setone cervicis cavendum monet *Thom. Fienus l. 4. de cauter. cap. 1.* ab arteriâ carotide, venis jugularibus & nervo recurrente.

Minoris apparatus operatio faciliior quidem est, & in aliis locis extra cervicem magis locum habet, priori tamen non anteferenda.

Hanc describunt *Hornius microtechnæ p. 177.* & *Barbette c. 21. Chirurgiæ p. 78.* Vid. quoque sæpe laudatus *Fienus l. c. l. 3. c. 14.* Non differt ab alterâ priori quoad essentialia, sed quoad instrumenta & parandi modum. Omissio enim perforatò forcipe pro cutis interceptione, & per eam acûs vel ignitæ vel frigidæ traductione,

ctione, primùm locus adinventus signatur, hinc cutis unâ manu ministri, alterâ chirurgi magistri elevatur, & vel acu acuminatâ non candefactâ, posticâ regione pro excipiendo filo perforatâ, vel lanceolæ solùm robustioris cuspide pertunditur, & è vestigio ligula traducitur, quæ dehinc digestivo unguento imbuenda, & uti in altero jam diximus processu, quotidie commovenda, & commovendo permutanda est.

C A P U T V I I.

An cum igne, an sine eo applicandum setaceum, disquirat.

Antiqui cauterium ultimum dicebant instrumentum medicinæ, non sine, sed ordine, reliquis omnibus incassum tentatis præsidiorum generibus, ceu colophon adhibendum.

Applicata hinc sunt primitus setacea cum igne, ut ferri & ignis conjunctorum opem tantò præsentius experiretur æger. Nec veterum solùm, *Rhazis, Albucasis, Aeginetæ*, sed & recentiorum, *Guidonis, Lanfranci, Gavasseti, Paræi, Sculteti, Solenandri*, aliorumque plurimorum autoritas idem confirmat.

Rationibus evincunt idem, ignis patrocinium qui suscipiunt. I. Actio ignis est simplicissima: ἡ τῆς πυρρὸς φύσεως ἰδιαιτάτης ἔχει δυνάμεις τῶν ἀπλῶν, *ignis natura*, autore *Eresio l. de igne*, omnium simplicium singularibus maximeque peculiaribus potestatibus prædita est; adeoque partem unâ roborat. Actio ipsius est momentanea, dictum factum officium suum explet, nec ulterius partem lædit.

II. Ignis sanguinis fluxum, unâ operâ, sistit. Est quasi caput Gorgonis, quo ostenso sanguis in torulis suis consistit, nec effluere audet.

III. Quò præsentior revulsio fieri potest, eò melior. Ignis ob dolorem majorem ἔλξιν etiam majorem procurat, & ita morbum citius juvat.

Sed pro negativâ longè majora militant argumenta. Autoritas eam munit virorum in chirurgiâ celeberrimorum,

Guilielmi Fabritii Hildani, Gregorii Horstii, Marci Aurelii Severini,
& aliorum recentiorum, qui sectione rectius, quàm ustione con-
ficiendum administrandumque remedium hoc statuunt, idque
ob prægnantes rationes.

1. Ægri facilius sectionem quàm ustionem, vel utrumque
simul admittunt. Cui usui est remedium, quod æger omnibus
viribus renuit? Ipse animus contentus majorem conciliat ju-
vandi & applicandi fiduciam.

2. Idem obtinetur finis. Ex duobus itaque malis seu
molestis, minus est eligendum, ferrum præ igne.

3. Ignis desiccat, adeoque tantum abest, ut fluxum tam
benè procuret, ut potius eundem impediat; roborat, hinc non
tam benè partem ad recipiendum disponit, cum potius sit de-
bilitanda.

4. Dolor metusque minor est, & sanguinis fluxus neuti-
quam timendus, quod, qui diæresin hanc cruentam viderunt,
experientiâ oculari testari possunt.

5. Quod palmarium est, à *Severino* adnotatum, pertusa
ferro candente cutis paucò post tempore sic extenuari solet, ut
abrumptur, id quod ex perpungente scalpro minimè futurum
est, cum caro sic non liquetur neque exteratur.

Quod si tamen affectus magnitudo requirere videatur, ut
extremo morbo extremum exquisitè conveniat remedium, nec
sufficere posse solum ferrum & sectionem prudens arbitretur me-
dicus, habitu præsertim ægri non dissentiente, interdum & cau-
terium locum habere potest.

CAPUT IIX.

Symptomata fetaceo supervenien-
tia ut sint corrigenda, indicat.

SI dicto superius modo tractetur fetaceum, rarius sympto-
mata ingruunt, ad ulcus nempe probè redacto per digestiva
vulnere, & parte defensâ.

Ne labia foraminum utriusque coalescant, chordam indies
leniter trahendam esse innuimus. Accidit verò interdum, ut,
coalitum

coalitum attentante naturâ, ipsa tractio fiat cum magno cruciatu, hæmorrhagiâ, & molestiâ, neque funiculus amplius promptè sequatur. Tunc, si apertum eundem locum servare consultius judicet medicus, pulverem corrosivum ex One usto, *ſuto* &c. aspergere necesse est, quale exemplum videre licet apud *Platerum l. 1. observ. p. 106.* Sin minus, claudi idem bono consilio poterit, vel fonticulus in brachio excitari, setacei claudendi vicarius, vel prorenatâ reliquum naturæ committendum est.

Excogitavit hanc in rem instrumenta percommoda tum ex argento, tum ex ligno hederaceo, *Hildanus*, qui consuli potest.

Si fluere renuat, ob angustata ulceris orificia, præter jam dicta, radix gentianæ in usum vocari potest.

Si putrilago adsit, & sordidum ulcus evadat, *unguentum fuscum Würzii*, vel *Ægyptiacum* mediante funiculo ulceri applicetur.

Si dolor sit major & urgeat, *emplastrum de byoscyamo* laudatissimum prodest. Sin inflammatio timenda, ob humorum acrim fluxum, *idem* & *Saturnina* locum habent, & strenuè se gerunt.

Alia si superveniant accidentia, ut caro excrescens & luxurians, foetor &c. ex propriis fontibus petenda accommodare remedia.

Si consolidare ulcus sit animus, exempto funiculo *emplastrum Phœnicinum, barbarum, diapalma* (quod & gestationis tempore convenit,) *de minio* &c. profunt, adhibito quoque, si opus sit, *unguento sarcotico Fieni.*

C A P U T IX.

Usum setacei in affectibus capitis subjungit.

Usus setacei generalis est, divertere, trahere, intercipere & evacuare humores vitiosos à capite & vicinis partibus, oculis, auribus, naso, palato &c.

Ut hostis, diversione per arma contraria alibi factâ, eò dirigere copias suas cogitur, & consequenter obsessum locum

relinquere; ita in corpore humano à parte affectâ morbosâ vis inimica vitiosorum humorum aliò derivatur, ut pars ipsa roborata novas acquirat vires, insultus morbificos depellendi.

Trahunt setacea & derivant aliorum materiam peccantem, eandemque unâ eliminant. Tractio non intelligitur quasi magnetica, vel directâ, immediatâ, sed ἐλξίς talis, quæ, dolore id procurante, advocat humores, & naturæ monstrat viam, ubi se levare ab inutili pondere possit. Nec obstat autoritas *Fernelii*, qui *consilio 9. fol. 18.* Setones, inquit, in occipite, non eam, quam dixi, trahendi vim obtinent, neque ab iis id præstari experior, quod ab aliis præfidiis, ac sæpe ægrotos sine fructu miserrimè torquent, id quod repetit *cons. 11. fol. 21.* occipitis, inquit, atque cervicis appellatos setones non probavi, quandoquidem nullo illos usu vel commodo, sed gravi sæpe periculo infixos animadverti.

IN DOLORE CAPITIS, cum dolor est valdè rebellis, & quando tanta est partium imbecillitas, ut materia necessariò multiplicetur, setaceum laudat *Eustach. Rhodius l. 1. de corp. hum. affect. cap. 1. p. 9.* præprimis in hemicraniâ, & si dolor anteriori capitis parte magis affligat, argumento *J. aph. 68.* ubi *Cous* scribit: *dolenti parte capitis posteriore, in fronte recta vena incisa prodest.* Non minus ergò in occipite averfio instituta prodest, si in anterioribus dolor resideat, teste *Galeno l. 13. Meth. Med. cap. 19. & l. 2. de compos. sec. loc. c. 2.* Si verò quærat, an in posticâ parte dolore existente etiam convenient setacea, affirmandum illud statuimus, sed tunc non tam revulsio fit, quàm derivatio.

Caput dolenti aut circumdolenti sanies aut aqua effluens per os aut nares solvit ægritudinem, teste *Hippocrate, 6. aph. 10.* unde *Horstius l. 2. obs. 14. p. 73.* vix præsentius aliquod ἀνάλυον in capitis diuturnis doloribus ob fluxiones ab hypochondriis communicatas & diuturnitate temporis in capite radicas hoc ipso setaceo dari posse statuit.

Extendit hunc usum ad capitis etiam mala à lue ῥεᾶ orta *Fonseca Tom. 2. cons. 63.* licet ibidem de cauteriis solùm ipsi sermo sit.

IN APOPLEXIA præcavendâ & curandâ convenire setaceum latè probat *Horstius loco citato.*

In EPILEPSIA prodest setaceum. Sic *Guilielm. Fabritius cent. 1. obs. chirurg. 41.* refert, se juvenem quotidie epilepsiâ laborantem, & *cent. 4. obs. 81.* puellam 18. annorum ab ipsâ infantiâ epilepticam solo setaceo restituisse. Cauterisationem in occipite ex *Celso* confirmat *Pernumia l. 6 p. 96.* Exemplum etiam habet *Paræus l. 9. c. 24. p. 436.*

Notandum tamen hoc loco est præceptum *Rondeletii l. 1. meth. curand. morb. c. 36.* in epilepsiâ, quæ fit per consensum aliqujus partis externæ, nunquam adhiberi debere setones, nisi morbus ob antiquitatem jam factus sit essentialis.

In HYDROCEPHALO, catarrhisque gravioribus summo cum successu fonticulus excitari potest in nuchâ, eò quod sinus duræ meningis eo circiter loco venæ jugulari jungantur; in pueris maximè, in quibus insigniter sæpius futuræ dehiscunt, ut autor est *Barbette chirurg. l. 2. c. 1. p. 332.*

In MANIACIS & VERTIGINE setacea locum inveniunt. Ita meminit medici cujusdam *Guido tr. 7. doctr. 1. cap. 3. f. 119.* qui per setaceum diu apertum servatum curavit maniacos, scotomicos & vertiginosos.

Solent aliàs in his affectibus capitis commendari cauteria in commissurâ futuræ coronalis cum sagittali, sed attendi merentur, quæ contra ea scribit *Andr. Laurent. Hist. anat. l. 2. c. 10. p. 126.* Præstat eligere nucham, & ibi applicatum setaceum.

In SURDITATE cum loquelæ defectu cauterium in nuchâ & setacea commendat *Platerus l. 1. obs. p. 117.* eâ intentione, ut diversio à capite fiat, & causa à nervis occupatis recedat.

In LÆSIONE AUDITUS *Capivacc. l. 1. pract. med. c. 49.*

CAPUT X.

Utilitates setacei in affectibus oculorum & aliis recenset.

Quod *Pergamenus* in genere de revulsoriis præfidiis ait, illa
κωλύειν, τὰς σφοδρτάτας ἐπιρροὰς τῶν χυμῶν ἀθρόως
κατα-

κατακλῆναι, *vebementissimas influxiones humorum, ne acervatim irruant, impedire, l. de hirud. revuls. &c.* id etiam locum invenit in setaceis, in specie in affectibus oculorum. Potenter enim & diu revellunt.

Hinc in affectibus oculorum gravioribus optimè se gerit setaceum. Seton enim seu funis hic, per cervicis pellem traductus utrinque, est ophthalmiæ, lippitudini, imò ipsis catarrhactis, & vitiatæ digestionis oculorum remedium, ut verba *Helmontii* in contrarium, id est, bonum vertamus sensum, *libro cauterium inscripto §. 22.* Neque enim illos forte fortunâ & ex accidenti juvamen inde sensisse credendum est, qui ab adhibitis generosis aliis, è pharmaceutico fonte petitis, remediis non adjuti, ex chirurgico per setaceum salutarem effectum experti sunt.

IN OPTHALMIA & aliis ad oculum fluxionibus, dum oculi observantur prompti ad suscipiendum, nil præstantius setaceo pronunciat, in parte capitis posteriori applicito, *Eustach. Rhud. l. 1. de corp. hum. aff. c. 20. p. 62.* Ipse *Galenus* in ophthalmiâ, si vehemens fuerit capitis gravitas, occipitio cucurbitulam adfigere jubet, concisâ prius cute scalpello, exuctumque ab illâ sanguinem frequenter effundere, *l. de remed. facillè parabil. c. 28.* quâ ratione diuturnas oculorum fluxiones sæpius sanatas esse confirmat *5. aphorism. comment. 68.* Longè eminentius ergò opem ferent setacea, quia diutius, magisque evacuant. Confer *l. 13. Meth. Med. c. 18.* ubi cucurbitulam in occipite defixam efficax remedium vocat ad oculorum fluxiones, evacuato prius toto.

De usu setacei in ophthalmiâ plura vide apud *Horst. cent. 3. problem. decad. 3. qu. 1. p. 36. seqq.* Exempla quoque habet *Amat. Lusit. cent. 4. curat. 68. p. 280. Hildan. cent. 1. obs. 41.* Et nos aliquoties in praxi nostrâ feliciter id in ophthalmiâ sæpius redeunte experti sumus.

IN SUFFUSIONE plurimi autores commendant setacea. Ita *Victor Trincavella l. 3. de rat. curand. partic. affect. c. 13. p. 88.* cum vesicatorium dixisset plurimis ejusmodi ægris profuisse se expertum, efficacius adhuc remedium, utut molestius, pronunciat setaceum. Consentit *Capivacc. l. 1. prax. c. 37.* hâc tamen

cum

cum cautelâ, ut non tam in suffusione perfectâ, quàm in principio & in fieri constitutâ, aliisque prius tentatis & usurpatis auxiliorum generibus, in usum trahatur. Gemina his est commendatio *Pernumia* l. 4. de curat. arte p. 52. & *Mercurialis* l. 1. consil. med. 87. qui nullum magis præsentaneum in his affectibus reperiri scribit, quam setamen.

IN GUTTA SERENA setaceum dilaudat *Zacutus Lusitanus* prax. adminand. l. 1. obs. 56. p. 13. Confirmat experienciâ suâ *Sculdetus armament. chirurg. observ.* 34. p. 91. ubi setaceum ad hujusmodi nervorum obstructions præstantissimum se invenisse adserit.

STRABISMUS ob nimiam humiditatem vel lentorum humorum copiam ortus, à setaceo curationem expectat. Hoc modo juvenis apud *Zacutum Lusitanum* prax. admir. l. 1. obs. 61. p. 15. cum diu celebratis aliis remediis convalescere non posset, tandem laqueo usus est ad nucham indito, ex quo cum sanies foetida longo tempore emanaret, sanitatem omnimodam inde obtinuit.

IN VISU IMBECILLI *Pernumia* l. c. & COECITATE IMMINENTE *Pareus* l. 9. c. 24. p. 436. *Paschal. tr. meth. cap. de ophthalm.* commendant setaceum. Quin in omnibus oculorum affectibus diuturnis, ad evacuandum & divertendum fluxus inveteratos & oculorum & totius corporis setacea proficua scribit *Guidol. c.*

IN POLYPO & ULCERE CACOETHE NARIUM setaceum auxilio est. Lanio, cum polypo laboraret, lege artis curatus, affluxum humorum novum sentiens, & veterem hospitem antiquum quærere domicilium, tum ab aliis universalibus & topicis, tum præcipuè, cum reliqua non sufficerent, à setaceo, nostro suasu, sensit auxilium, per quadriennium jam salvo meatu narium, & respiratione liberrimâ.

AFFECTUS PULMONUM à destillatione catarrhali orti à setaceo opem præstolantur. In CATARRHIS & destillatione ad pectus, semiphthisicis, qui & sanguinem & pus expuerunt, id expertus est *Hildanus cent. 1. obs. 41. & cent. 3. obs. 38.* Alii in
his

his ceu divinum auxilium extollunt eadem. Setacea enim, cervici applicata, materiam si non penitus revellant, intercipiunt tamen, in actu *περφυλάξεως* maximè, fatendum quippe est, hoc præsidii genus urgente necessitate, præprimis si catarhus suffocativus ingruat, parum opis adferre, sed ut fluxionem sistat, & intercipiat, morâ quâdam egere, donec pars debilitata recipiat humores. Non tamen in actu *θερπείας* catarthorum omninò repudianda, si urgeat diuturnitate & gravitate malum. Vid. *Rolfinc. Dissert. 12. de aff. cap. p. 29.*

IN PHTHISI *Fonseca Tom. 1. consult. 5.* IN ORTHOPNOEA *Zacutus Lusit. loc. cit. l. 3. obs. 131.*

IN TUSSI quoque nonnulli non incommodè adprobant setaceum, in scroto excitatum, ob consensum maximum testium & thoracis, ab *Hippocrate* confirmatum *l. 2. epid. sect. 1. & sect. 2.*

IN FURORE UTERINO commendat setaceum *Horst. l. 2. obs. 28. p. 96.* ubi remedium vocat omni ex parte tutissimum & in gravissimis capitis affectibus præsentissimum.

IN CUTANEIS AFFECTIBUS, ut vitiligine, impetigine, aliisque cutis, præsertim faciei, sceditatibus mirè laudant setaceum, & in eo majorem spem ponunt, quàm fonticulis, *Mercurius l. 1. de rect. præsid. usu c. 16. p. 182. & 187. & Thom. Fienus l. 1. de caut. c. 19.* In tineâ consulit idem *Fragosius* apud *M. A. Severinum l. c.*

Plura qui desiderat, ea largè inveniet congesta apud citatos, *Severinum, Glandorpium & alios.*

Nos hâc vice hîc claudimus.

F I N I S.